

Innehåll

Målområde God hälsa, vård och omsorg.....	1
<i>Källor .....</i>	<i>1</i>
Liv & hälsa.....	1
Liv & hälsa ung.....	1
Svenska barnhälsovårdsregistret, BHVQ	1
Patientregistret, Socialstyrelsen	1
<i>Resultatredovisning.....</i>	<i>1</i>
Begräppsförklaringar	1
Självskattad hälsa bland vuxna, 18 år och äldre, Liv & hälsa 2022.....	2
<i>Självskattad hälsa bland vuxna 18–84, förändring över tid.....</i>	<i>2</i>
Självskattad hälsa bland ungdomar, Liv & hälsa ung 2023	3
<i>Självskattad hälsa bland ungdomar, förändring över tid.....</i>	<i>3</i>
Övervikt eller obesitas bland vuxna, 18 år och äldre, Liv & hälsa 2022.....	4
<i>Andel med övervikt och fetma bland vuxna, förändring över tid.....</i>	<i>4</i>
Övervikt eller obesitas bland unga, Liv & hälsa ung 2023	5
<i>Andel med övervikt och fetma bland unga, förändring över tid .....</i>	<i>5</i>
Övervikt eller Obesitas hos 4-åringar, BHVQ 2022.....	5
Vårdtillfällen inom somatisk vård per 100 000 invånare.....	6
<i>Antal vårdtillfällen inom somatisk vård per 100 000 personer, förändring över tid.....</i>	<i>6</i>
Vårdtillfällen inom psykiatrisk vård per 100 000 invånare	7
<i>Antal vårdtillfällen inom psykiatrisk vård per 100 000 personer, förändring över tid .....</i>	<i>7</i>
Vårdtillfällen för fallskador bland äldre per 100 000 invånare	8
<i>Antal vårdtillfällen för fallskador per 100 000 personer, förändring över tid .....</i>	<i>8</i>
Vårdtillfällen för avsiktligt självdestruktiv handling	9
<i>Antal vårdtillfällen för självdestruktiv handling, förändring över tid .....</i>	<i>9</i>
Risikkonsumtion av alkohol bland vuxna, Liv & hälsa 2022	10
<i>Risikkonsumtion av alkohol bland vuxna, förändring över tid .....</i>	<i>10</i>
Risikkonsumtion av alkohol bland unga, Liv & hälsa ung 2023	11
<i>Risikkonsumtion av alkohol bland unga, förändring över tid.....</i>	<i>11</i>
Cannabisanvändning bland vuxna, Liv & hälsa 2022.....	12
Tobaksanvändning bland vuxna, Liv & hälsa 2022.....	12
<i>Tobaksanvändning bland vuxna, förändring över tid .....</i>	<i>12</i>
Andel unga som röker cigaretter, Liv & hälsa ung 2023	13
<i>Andel unga som röker cigaretter, förändring över tid 2008–2023 .....</i>	<i>13</i>
Andel unga som röker E-cigaretter, Liv & hälsa ung 2023	13
<i>Andel unga som röker E-cigaretter, förändring över tid 2020–2023 .....</i>	<i>14</i>
Användning av snus bland unga, Liv & hälsa ung 2023	14
<i>Användning av snus bland unga, förändring över tid 2008–2023 .....</i>	<i>14</i>
Spel bland vuxna 18 år och äldre, Liv & Hälsa 2022	15
Ofrivillig ensamhet bland vuxna, Liv & Hälsa 2022	15

Målområde God hälsa, vård och omsorg

Denna rapport presenterar indikatorerna inom målområdet God hälsa, vård och omsorg: Detta är den första av tre delrapporter som tillsammans ska beskriva indikatorer som är beslutade om inom ramen för målbilden Nära vård i Sörmland.

Målområdet God hälsa, vård och omsorg består av indikatorerna

- Hälsöfrämjande,
- Förebyggande
- Rehabiliterande

Dessa indikatorer består i sin tur av ett antal mått.

Källor

Liv & hälsa

Undersökningen Liv & hälsa genomförs gemensamt av regionerna Uppsala, Sörmland, Västmanland, Värmland och Örebro län (CDUST).

Liv & hälsa ung

Liv & hälsa ung undersökningen genomförs av region Sörmland i alla elever i årskurs 7 och 9 i grundskolan, årskurs 2 på gymnasiet samt elever i anpassad skola (ej det som tidigare benämndes träningskola) årskurs 7 till och med sista året på gymnasiet är de som besvarar enkäterna.

Svenska barnhälsovårdsregistret, BHVQ

Svenska barnhälsovårdsregistret, BHVQ, samlar in data och visar statistik för att regionerna ska kunna arbeta med kontinuerligt förbättringsarbete, verksamhetsutveckling och jämförelser mellan barnhälsovårdscentraler och regioner.

Patientregistret, Socialstyrelsen

Patientregistret ger underlag för statistik om sjukdomar och behandlingar i den svenska specialistvården. Registrats data används för statistik om exempelvis psykiatrisk tvångsvård, skador och förgiftningar och väntetider på akutmottagningar. Alla presenterade data om vårdtillfällen kommer från Patientregistret.

Resultatredovisning

Resultat från senaste undersökningen redovisas i stapeldiagram indelat efter kön. Utveckling över tid redovisat i linjediagram indelat efter område. Observera att olika skalor används för att visa resultat, bland andra 0-25,0-50,0-100.

Olika färger används genomgående i dokumentet för redovisning av resultat, enligt flöjlände

- grått för riket och totalt
- orange för Sörmland,
- grönt för kvinnor och flickor,
- blått för män och pojkar.

Begreppsförklaringar

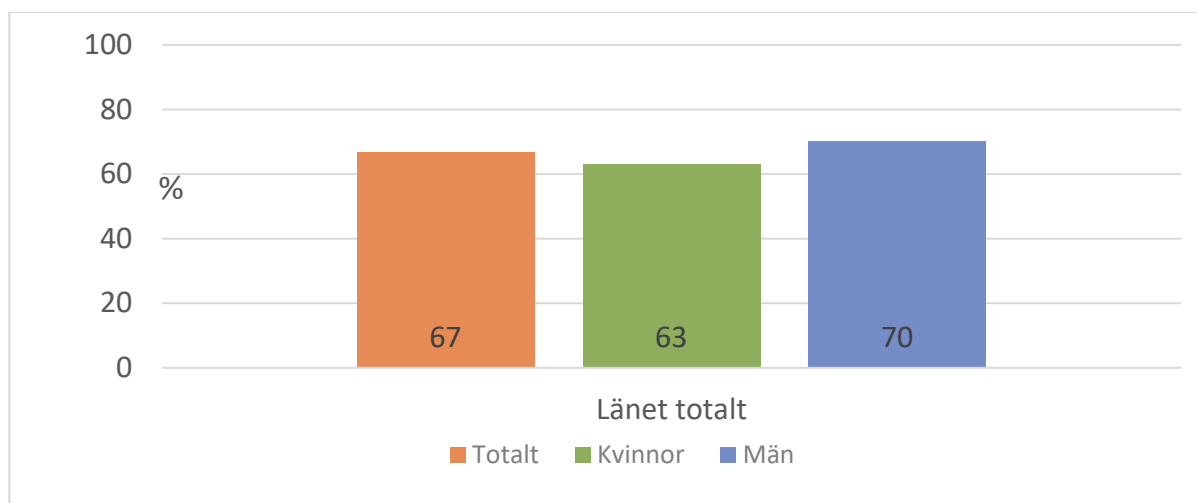
De resultat som presenteras i antal gäller *medelbefolkningen under året*, vilket innebär att presenterad data eller statistik avser genomsnittet av befolkningen *under hela året*, snarare än vid en specifik tidpunkt.

Resultat i gruppen vuxna 18 år och äldre presenterar *åldersstandardiserade värden*. Det är ett sätt att korrigera för variationer där ålder kan vara en viktig faktor eftersom vissa hälsoindikatorer eller beteendemonster kan variera beroende på ålder. Det gör det möjligt att jämföra grupper eller populationer på ett mer rättvist sätt.

Med begreppet *andel* menar vi genomgående procent.

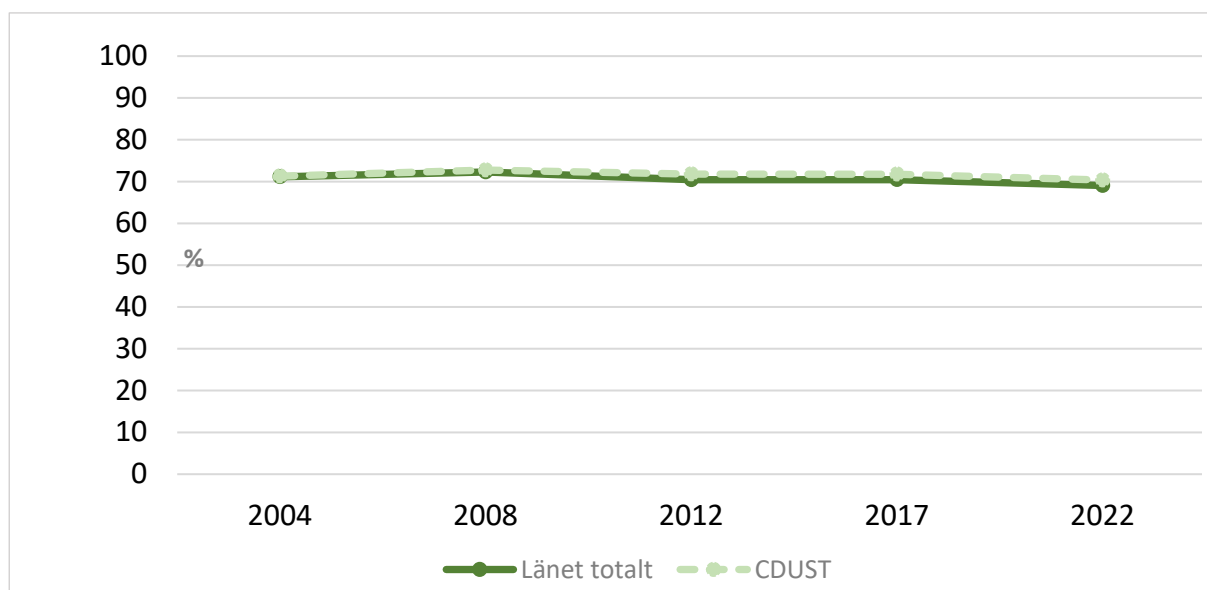
Självskattad hälsa bland vuxna¹, 18 år och äldre, Liv & hälsa 2022

Resultatet från undersökning Liv & hälsa Sörmland 2022 visar att andelen personer i åldern 18 år och äldre som skattar sin hälsa som bra eller mycket bra i Sörmland är 67 procent. Det är färre kvinnor än män som uppger att de har bra eller mycket bra hälsa, 63 respektive 70 procent.

Självskattad hälsa bland vuxna 18–84, förändring över tid²

När det gäller utveckling över tid för samma åldersgrupp, uppdelat på Sörmland och CDUST, visar linjediagrammet resultatet från Liv & hälsa 2004–2022 uppdelat på område Sörmland och CDUST. Andelen i åldern 18–84 år som bedömt sitt hälsotillstånd som bra eller mycket bra har totalt legat på cirka 70 procent* mellan åren 2004–2022. Skillnaderna (gapet) mellan länet och CDUST är små, endast en procentenhet mellan länet och CDUST.

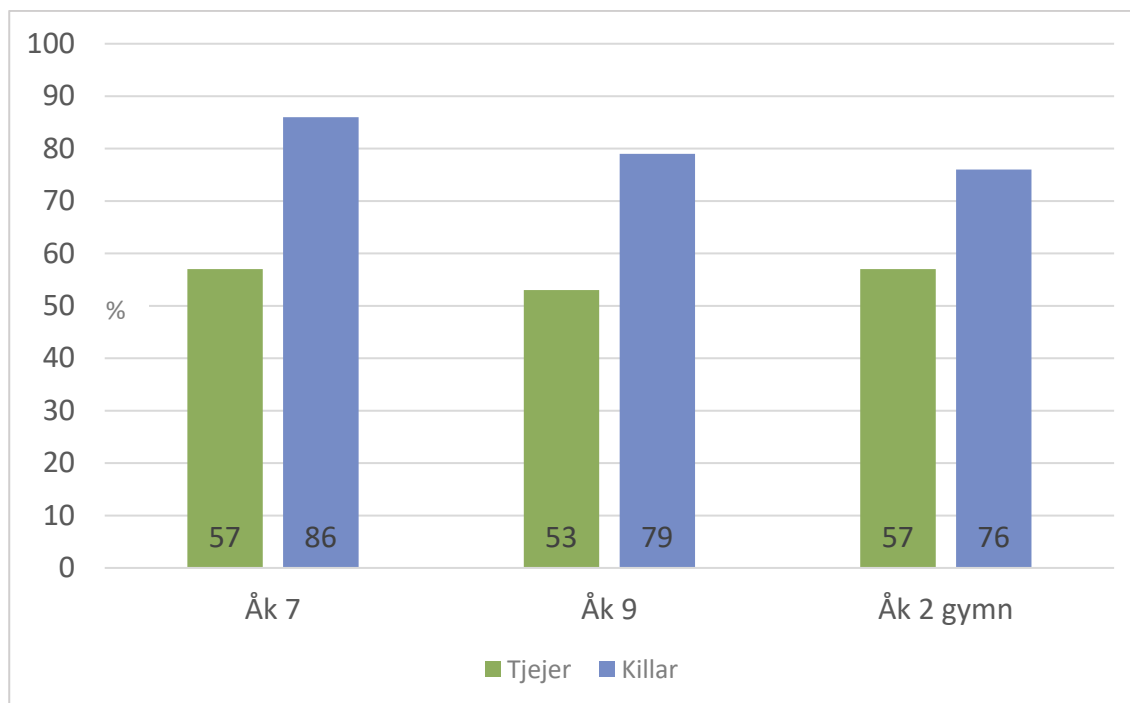

¹ Åldersstandardiserade uppgifter, uppdelat på område

² Förändringar över tid: Frågor och svarsalternativ har ändrats genom åren, men det har alltid funnits möjlighet att svara att man mår bra eller mycket bra.

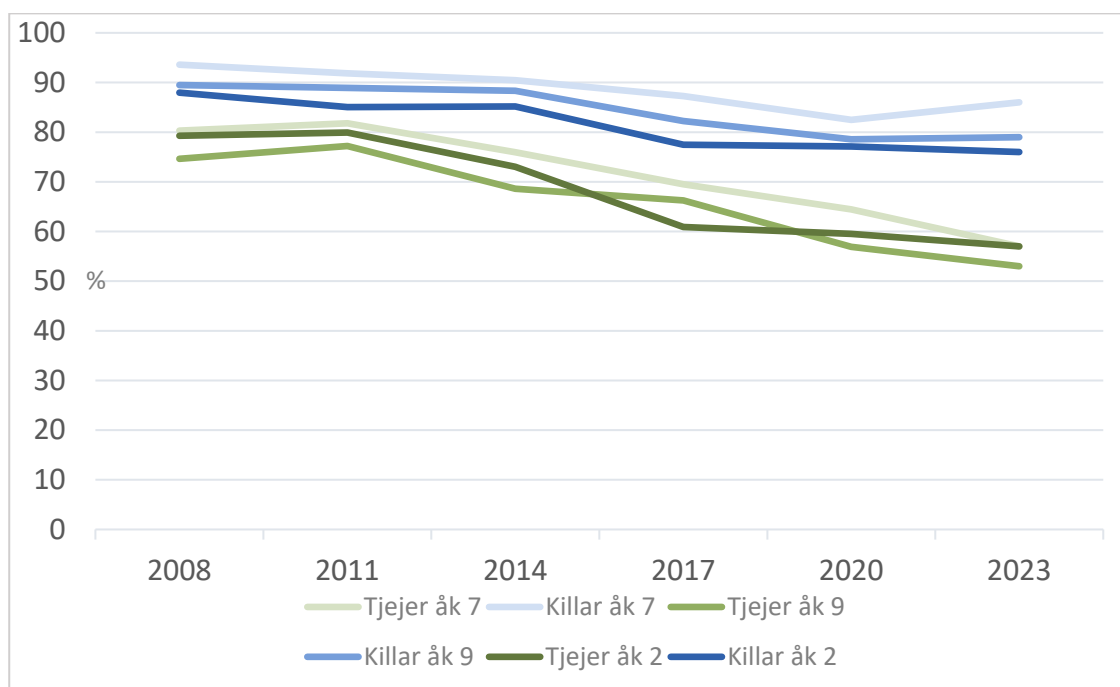
Självskattad hälsa bland ungdomar, Liv & hälsa ung 2023

I liv & hälsa ung 2023 skattar en högre andel killar sin hälsa som bra eller mycket bra, jämfört med tjejer. Totalt uppger 55 procent av tjejerna och 80 procent av killarna år 2023 att de har bra eller mycket bra hälsa. I årskurs 7 är det en något högre andel som uppger att de har bra eller mycket bra hälsa, än i årskurs 9 och 2 på gymnasiet.

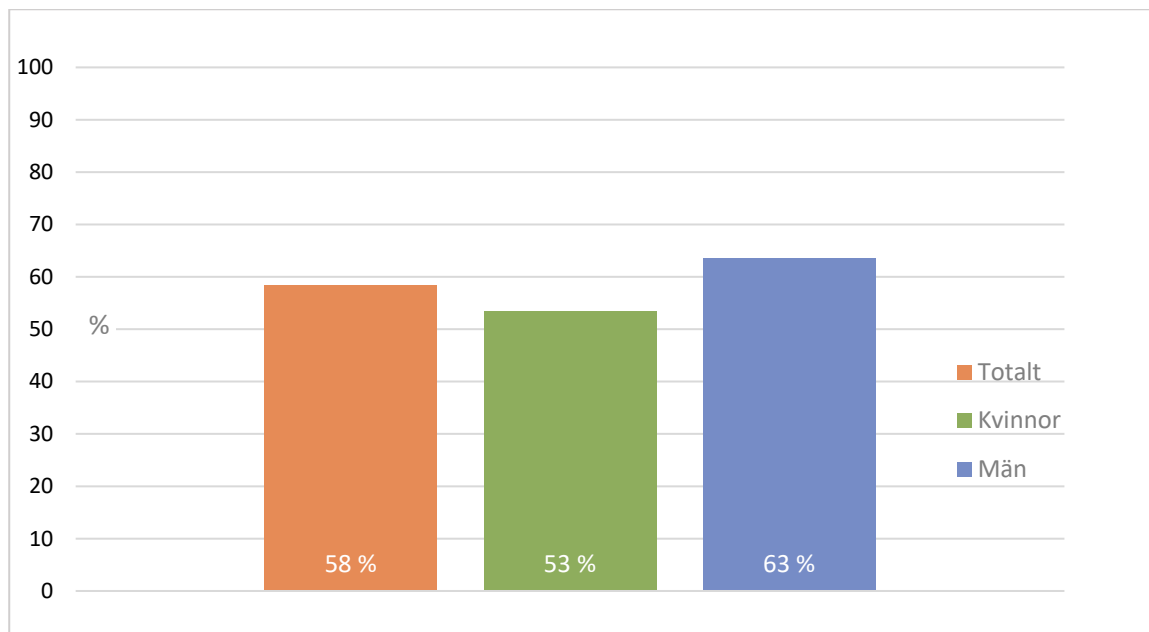
Självskattad hälsa bland ungdomar, förändring över tid

När det gäller utvecklingen över tid i Sörmland 2008–2023, visar Liv & hälsa ung att andelen som skattar sin hälsa som bra eller mycket bra har minskat, både för tjejer och killar i alla årskurser. För tjejer har andelen som mår bra eller mycket bra sjunkit med drygt 20 procentenheter och för killar med cirka 10 procentenheter.

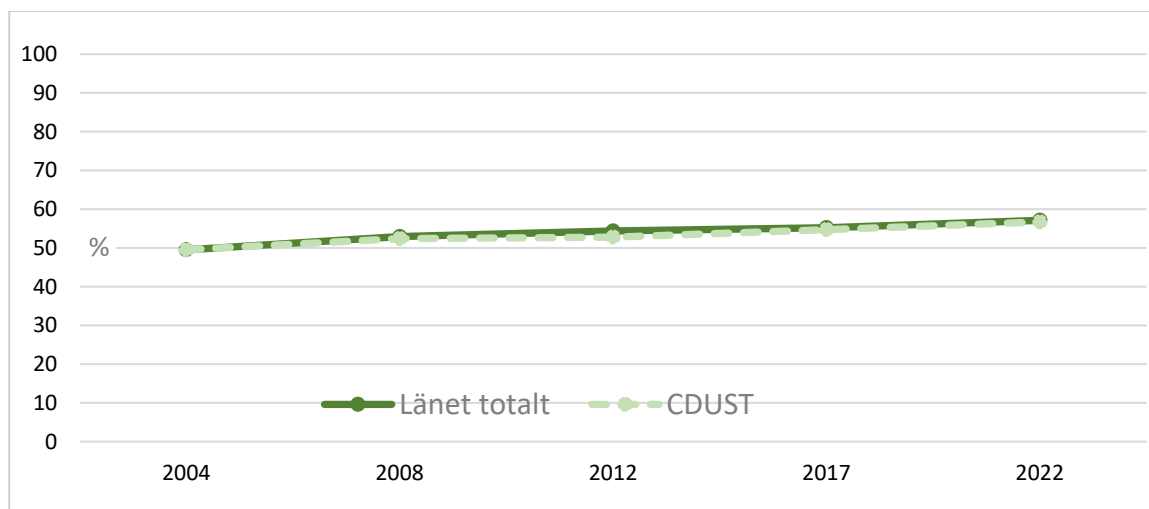
Övervikt eller obesitas bland vuxna, 18 år och äldre, Liv & hälsa 2022

Vid en indelning efter kön visar resultaten av Liv & hälsa 2022 en högre andel män med övervikt eller fetma³ än kvinnor, 63 respektive 53 procent.

Andel⁴ med övervikt och fetma bland vuxna, förändring över tid

Andelen vuxna i åldern 18–84 år som har övervikt eller fetma har ökat med 8 procentenheter från 2004 till 2022, från 49 procent till 57 procent i Sörmland.

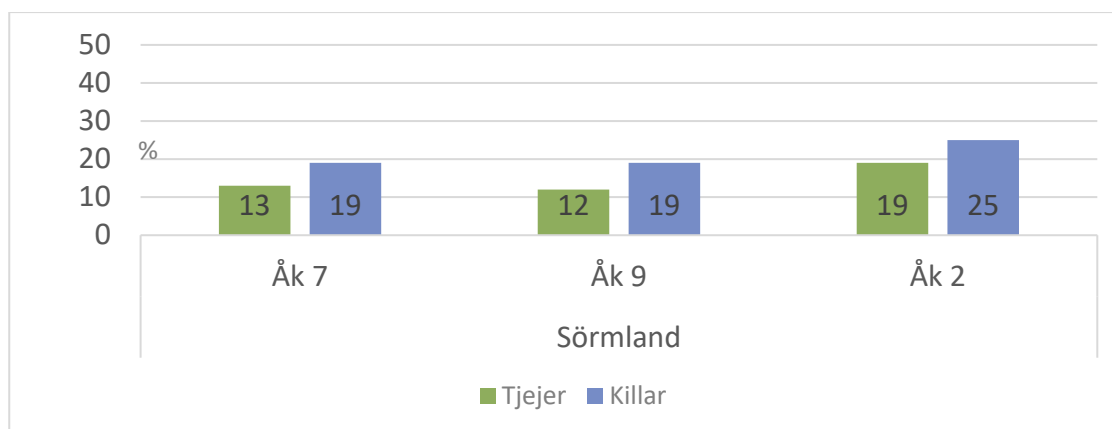

³ Body Mass Index (BMI) beräknas med följande formel: $BMI = \text{vikt (kg)} / (\text{längd (m)} \times \text{längd (m)})$ Undervikt = BMI under 18,5 Normalvikt = BMI mellan 18,5 och 24,9 Övervikt = BMI mellan 25 och 29,9 Fetma = BMI 30 eller högre

⁴ Andel (%) 18–84 år med övervikt eller fetma, åldersstandardiserade uppgifter, uppdelat på område

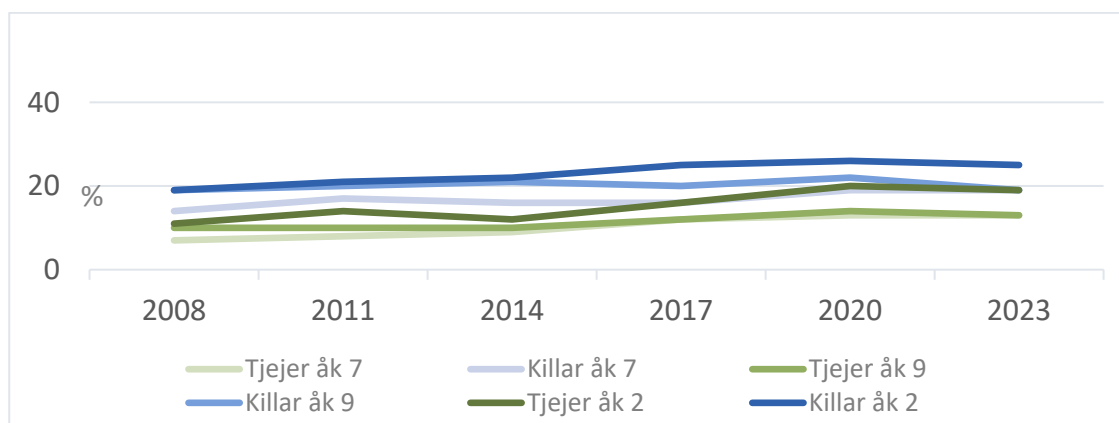
Övervikt eller obesitas bland unga, Liv & hälsa ung 2023

Resultaten från Liv & hälsa ung i Sörmland 2023, visar att en högre andel har övervikt eller obesitas i årskurs 2 på gymnasiet jämfört med årskurs 7 och 9. Högst andel har killar i årskurs 2 på gymnasiet och lägst andel tjejer i årskurs 7, 25 respektive 13 procent.

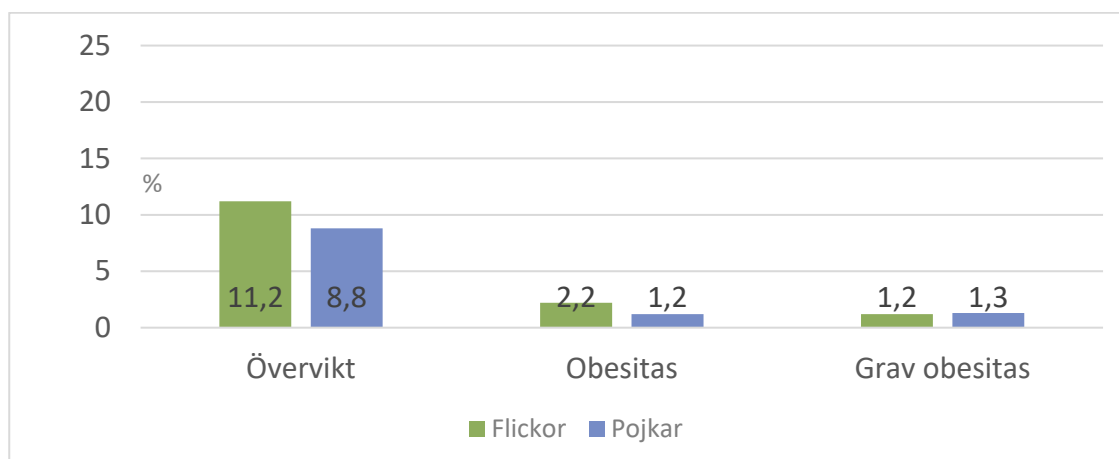
Andel med övervikt och fetma bland unga, förändring över tid

Utvecklingen över tid visar att andelen elever som har övervikt eller fetma har ökat i alla årskurser från 2008–2023 oavsett av kön. Det är något en högre andel bland årskurs 2 på gymnasiet än årskurs 7 och 9.

Övervikt eller Obesitas hos 4-åringar, BHVQ 2022

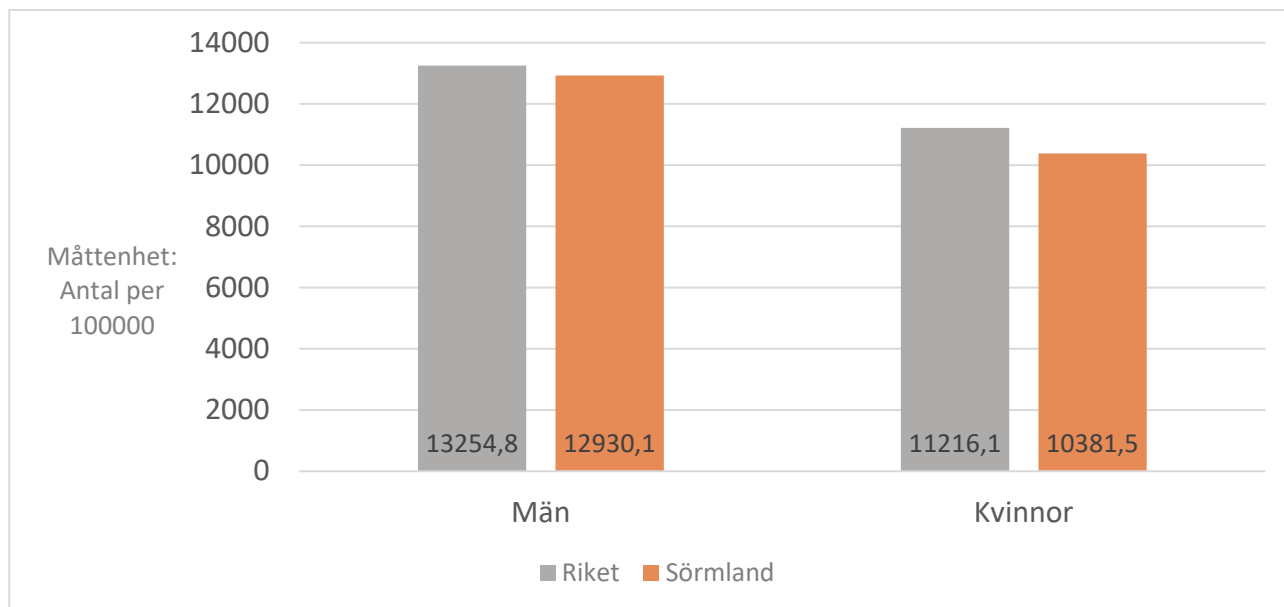
År 2022 uppvisade Svenska barnhälsovårdsregistret, BHVQ, att förekomsten av övervikt bland fyraåringarna (födda 2018) låg på 10 %, obesitas grad 1 på 1,6 %, obesitas grad 2 på 1,2 %. Fler flickor än pojkar hade övervikt eller obesitas (14,6 % flickor respektive 11,2 % pojkar).

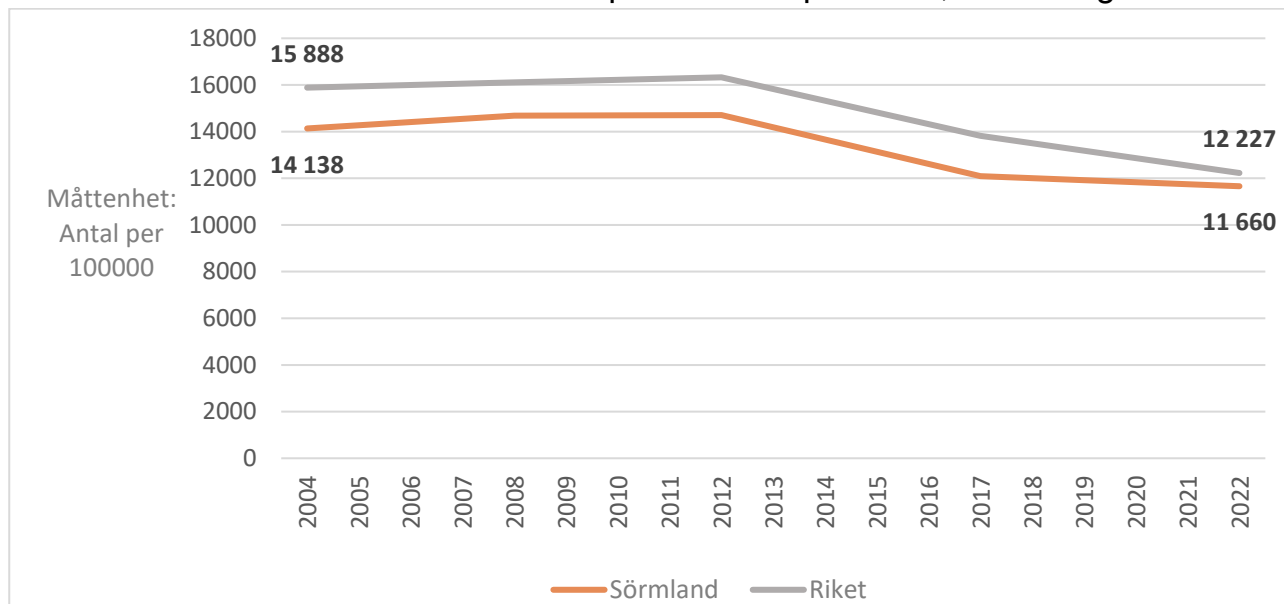
Vårdtillfällena inom somatisk vård per 100 000 invånare

Indikatorn visar antal⁵ vårdtillfällen per 100 000 invånare inom somatisk vård. Med vårdtillfälle menas sammanhängande tid för slutna vård från patientens inskrivning till patientens utskrivning på samma klinik. Uppgifterna gäller det totala vårdutnyttjandet för regionens befolkning, oavsett var vården har skett.

På övergripande nivå blir måtten tämligen grova, men ger ändå en bild av den skillnad som finns mellan regionerna när det gäller total sjukvårdskonsumtion. Dessa skillnader kan inte enbart förklaras av skillnad i vårdbehov utan är troligen också en effekt av skillnader i praxis och hur vården är organiserad.

Antal vårdtillfällen inom somatisk vård per 100 000 personer, förändring över tid

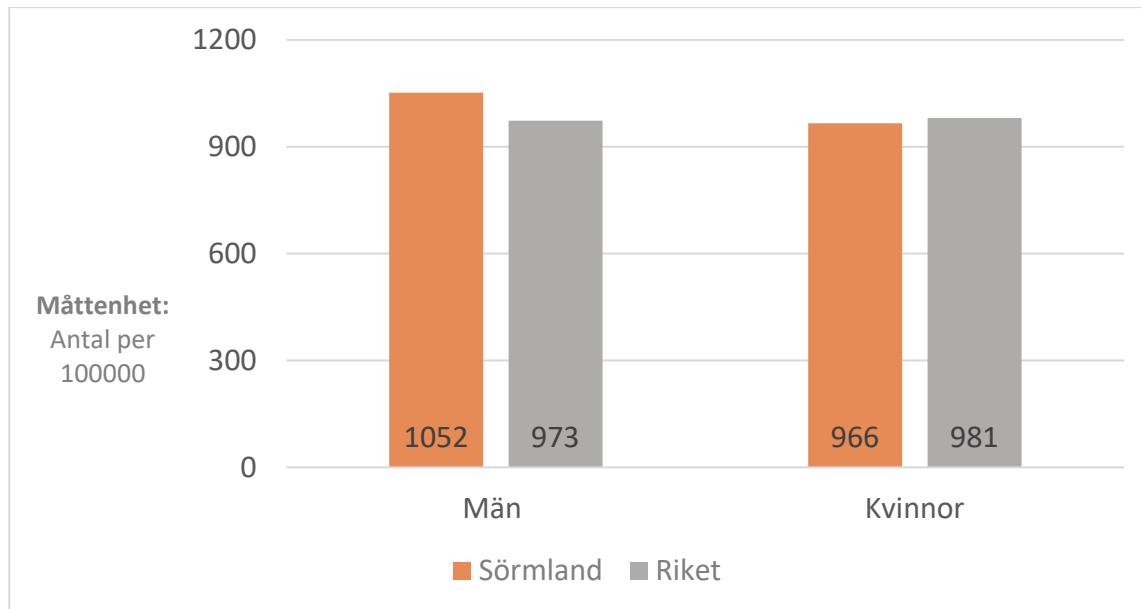
⁵ Gäller medelbefolkningen under året, åldersstandardiserade värden.

Vårdtillfällen inom psykiatrisk vård per 100 000 invånare

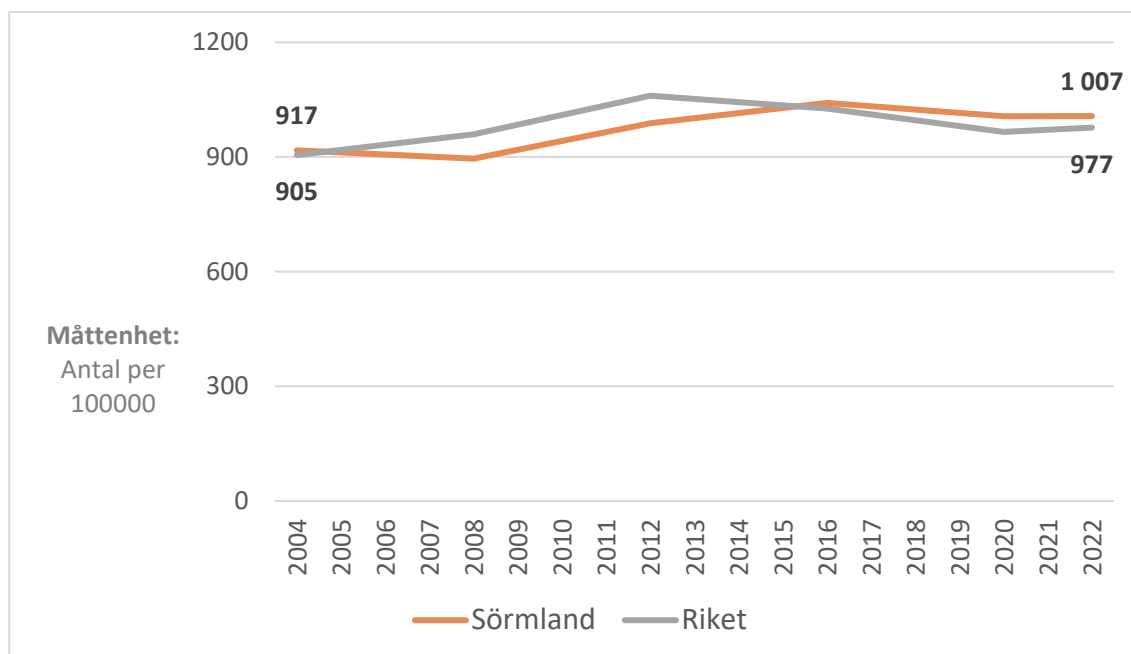
Indikatorn visar antal⁶ vårdtillfällen per 100 000 invånare inom psykiatrisk vård. Med vårdtillfälle avses sammanhängande tid för sluten vård från patientens inskrivning till patients utskrivning på samma klinik. Uppgifterna gäller det totala vårdutnyttjandet för regionens befolkning, oavsett var vården har skett.

Fler män än kvinnor konsumerat vård i Sörmland men däremot är det tvärtom i Riket för 2022. Utvecklingen över tid visar upp att antal vårdtillfällen per 100 000 invånare har ökat både i Sörmland och Riket.

Antal vårdtillfällen inom psykiatrisk vård per 100 000 personer, förändring över tid

Utvecklingen över tid visar att antal vårdtillfällen per 100 000 invånare har ökat både i Sörmland och Riket. Från 2016 har skillnaden mellan riket och Sörmland varit väldigt liten.

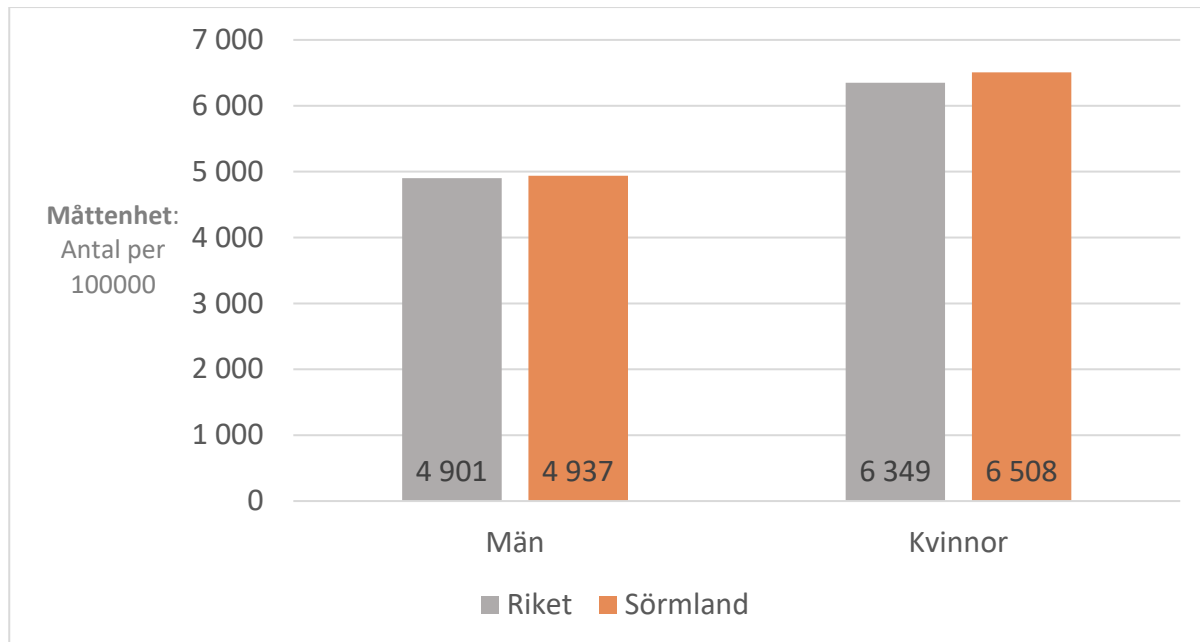

⁶ Gäller medelbefolkningen under året, åldersstandardiserade värden.

Vårdtillfällena för fallskador⁷ bland äldre per 100 000 invånare

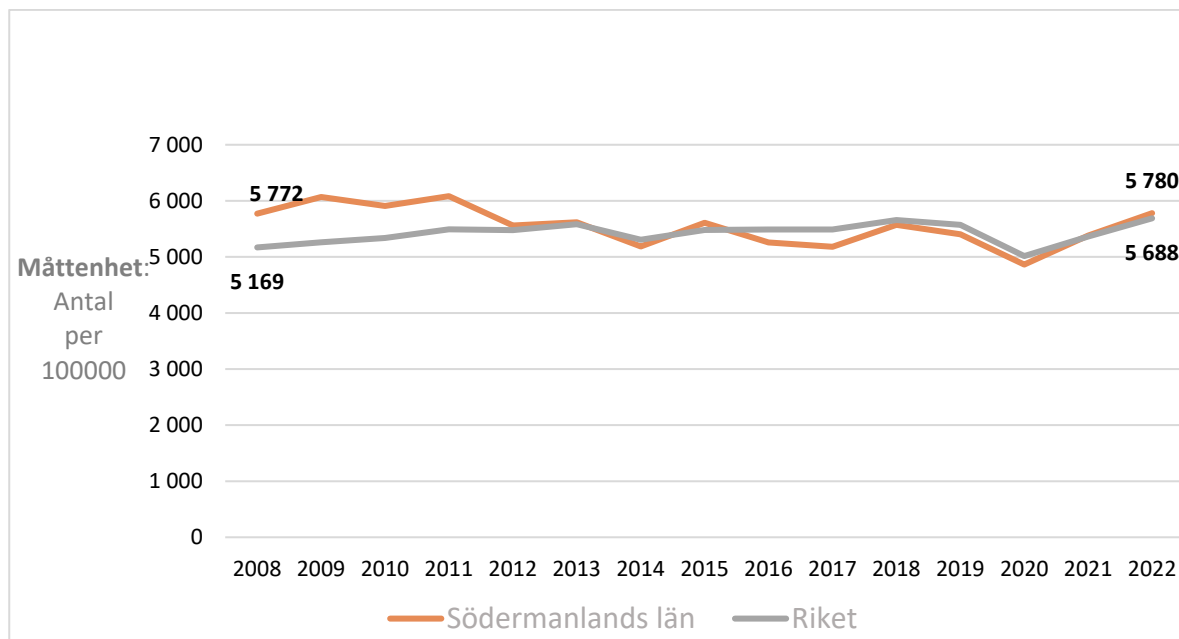
Indikatorn visar antal personer i åldern 65 år och äldre som vårdats för fallskador i slutenvård eller vid läkarbesök i specialiserad öppen vård per 100 000 invånare, uppdelat på riket och Sörmland.

Fler kvinnor än män har vårdats för fallskador både i Sörmland och Riket för 2022. Utvecklingen över tid visar upp att antal vårdtillfällen per 100 000 invånare har ökat både i Sörmland och Riket. Dock är det en högre andel i Sörmland som vårdats för fallskador än i Riket över tid.

Antal vårdtillfällen för fallskador per 100 000 personer, förändring över tid

Över tid har antal vårdtillfällen⁸ per 100 000 invånare ökat både i Sörmland och Riket från 2008 till 2022. Sammanlagt över tid har en högre andel vårdats för fallskador i Sörmland än i Riket.

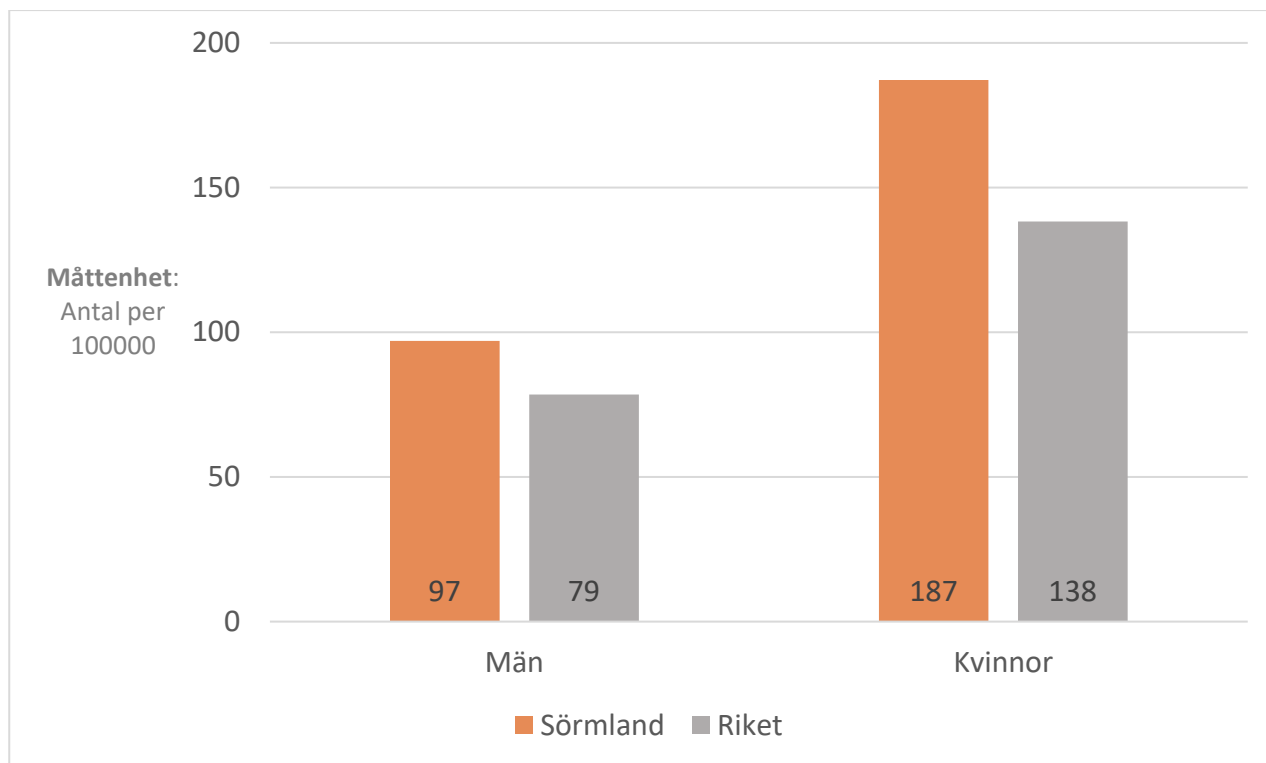

⁷ Fallskador definieras som ICD-9: E880-E886, E888 eller ICD-10: W00-W19.

⁸ Åldersstandardiserade uppgifter, fördelat på område

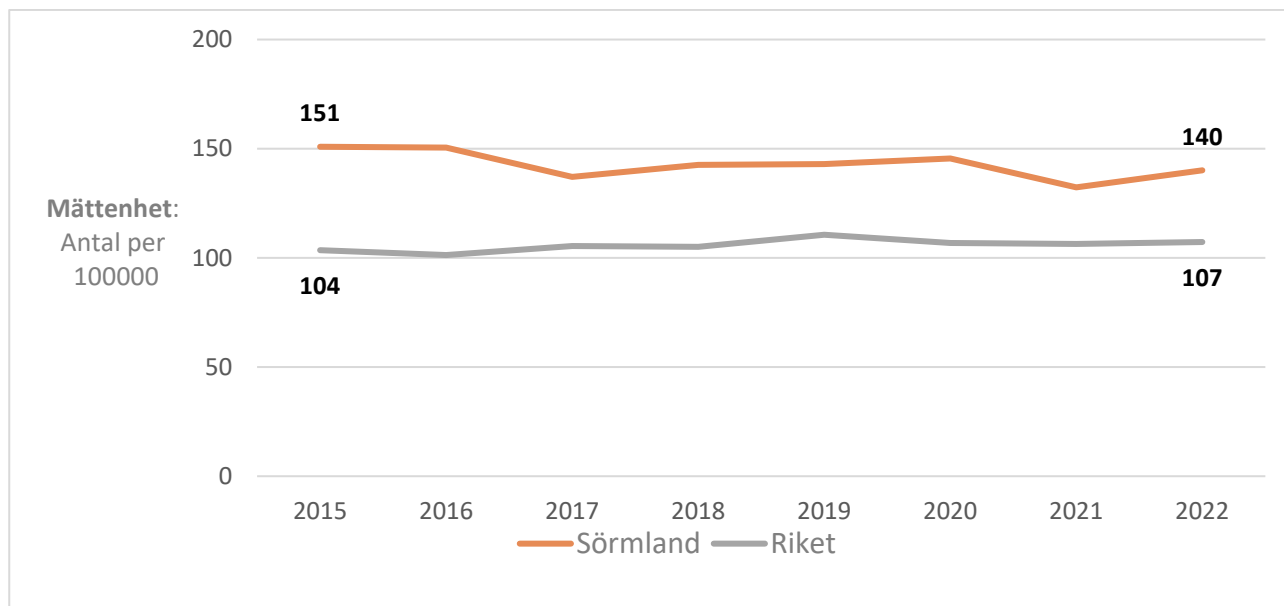
Vårdtillfällena för avsiktligt självdestruktiv handling

Indikatorn visar antal personer i åldern 65 år och äldre som vårdats för avsiktligt självdestruktiv handling i slutna vård eller vid läkarbesök i specialiserad öppen vård per 100 000 invånare. Fler kvinnor än män vårdades för avsiktligt självdestruktiv handling både i Sörmland och Riket under 2022.

Antal vårdtillfällen⁹ för självdestruktiv handling, förändring över tid

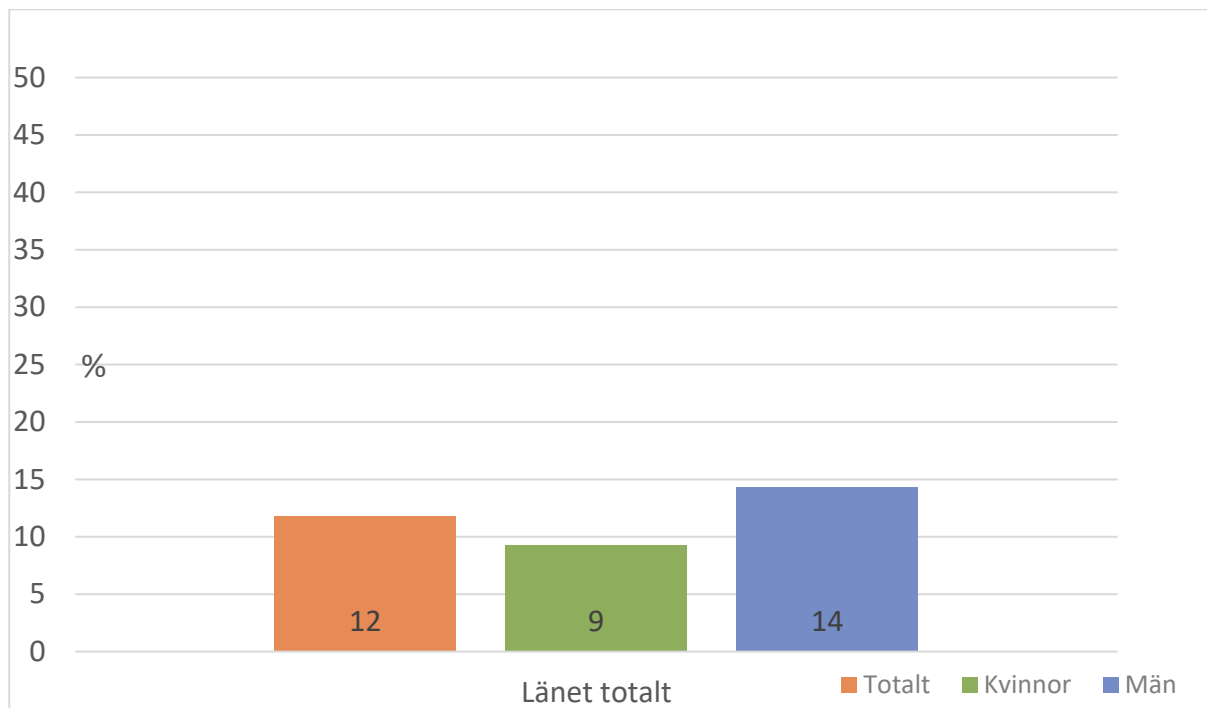
Antal vårdtillfällen per 100 000 invånare har minskat i Sörmland över tid. Dock har en högre andel vårdats för avsiktligt självdestruktiv handling i Sörmland jämfört med i Riket.

⁹ Åldersstandardiserade uppgifter fördelat på område, 2022

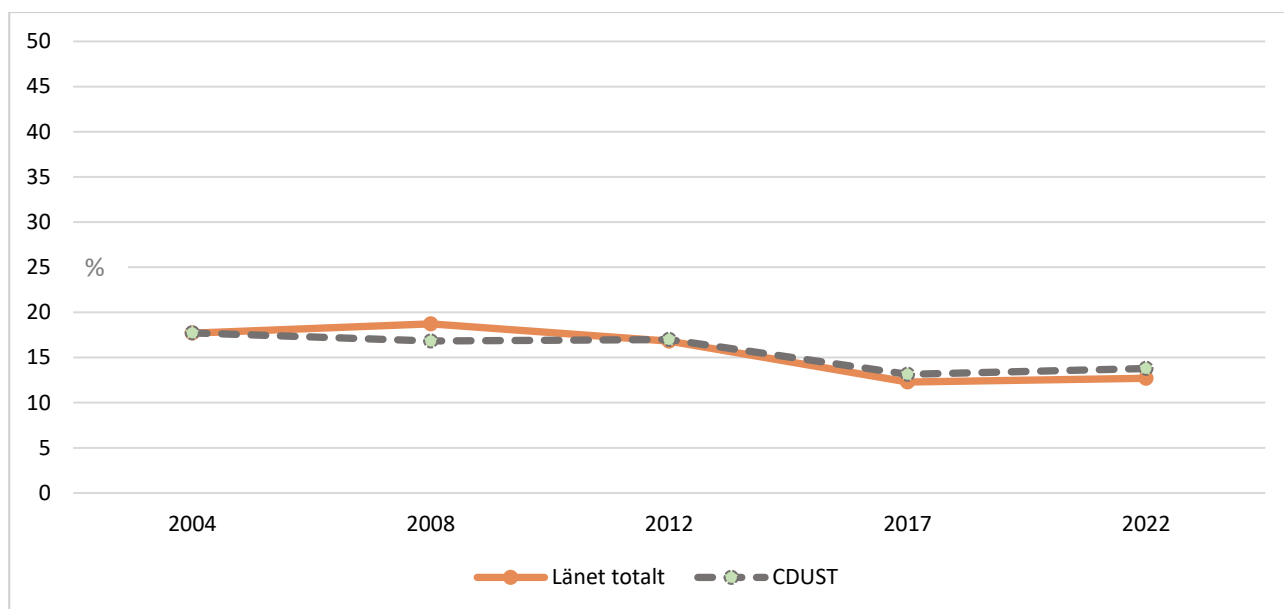
Risikkonsumtion av alkohol¹⁰ bland vuxna, Liv & hälsa 2022

Indikatorn visar andel vuxna, 18 år och äldre, som var riskkonsumenter av alkohol i Sörmland 2022. En högre andel män bedömdes vara riskkonsumenter av alkohol, jämfört med kvinnor.

Risikkonsumtion av alkohol bland vuxna, förändring över tid

Över tid, 2004–2022, har andelen riskkonsumenter¹¹ av alkohol bland 18–84-åringar minskat både i Sörmland och CDUST. Det är något lägre andel riskkonsumenter i Sörmland jämfört med CDUST.

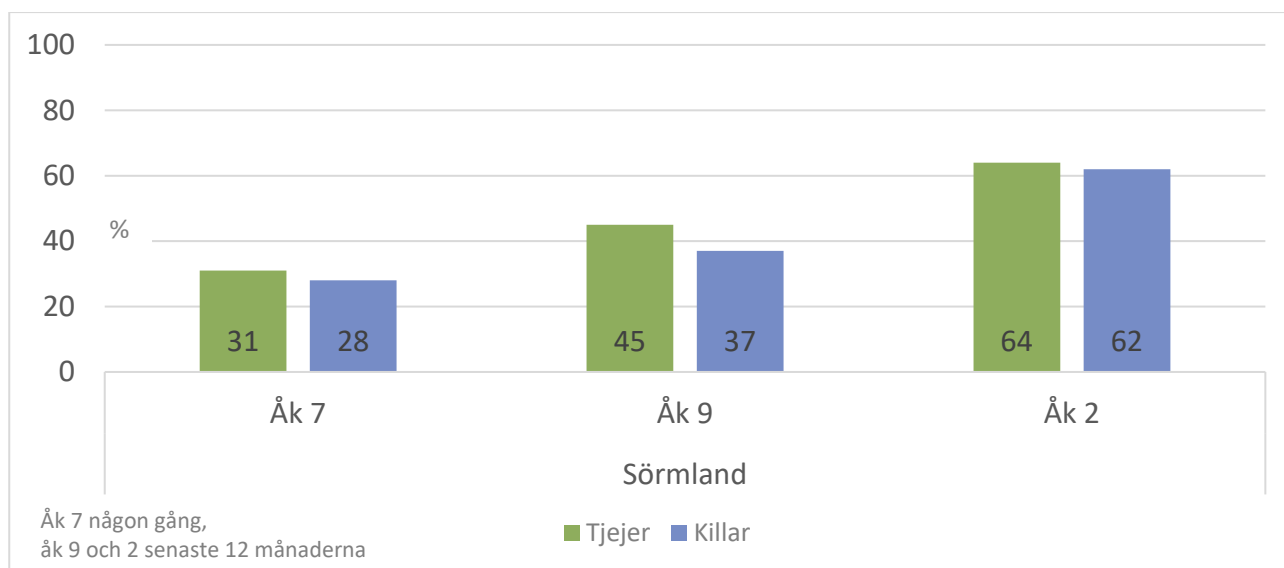

¹⁰ Riskkonsumenter av alkohol är ett index och beräknat utifrån WHO verktyget AUDIT-C.

¹¹ Åldersstandardiserade uppgifter, uppdelat på område

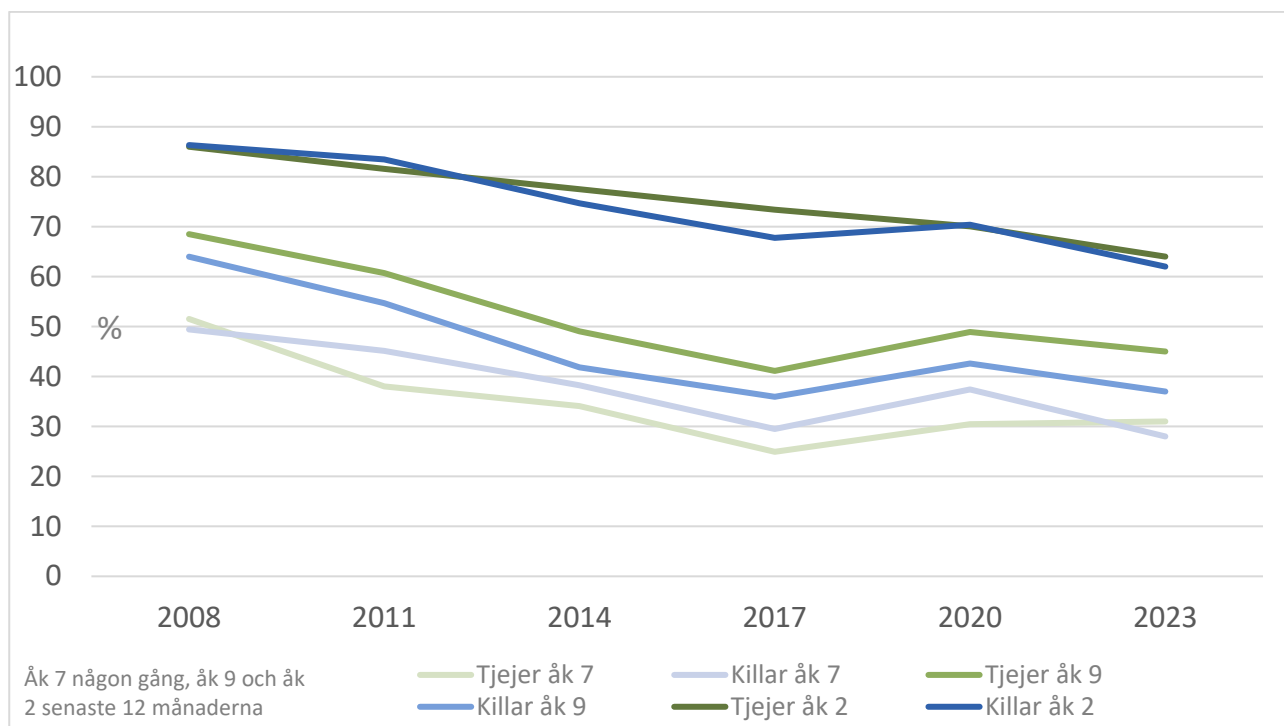
Risikkonsumtion av alkohol bland unga, Liv & hälsa ung 2023

Indikatorn visar andel elever i årskurs 7 som druckit alkohol någon gång och för årskurs 9 och 2 på gymnasiet som druckit alkohol under *de senaste 12 månaderna*. En högre andel tjejer har druckit alkohol, jämfört med killar oavsett årskurs. Högst andel som druckit alkohol 2023 är det i årskurs 2 på gymnasiet.

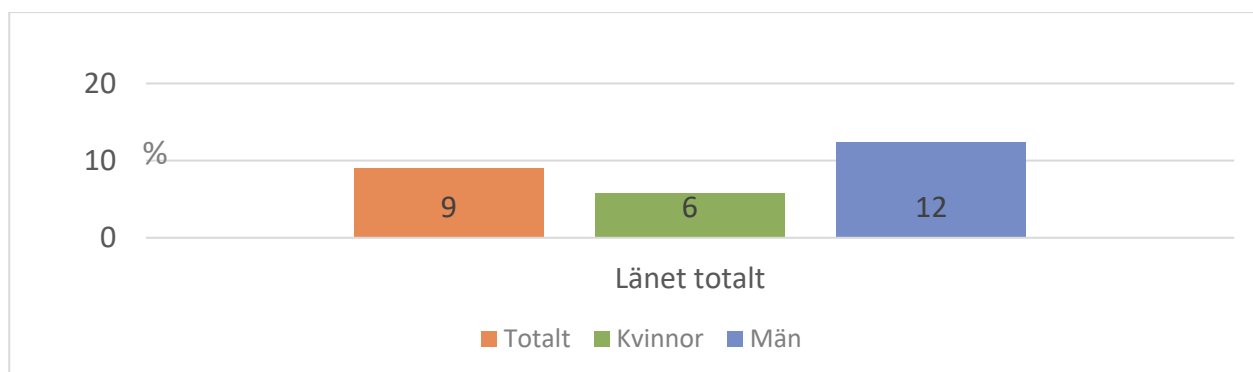
Risikkonsumtion av alkohol bland unga, förändring över tid

Mellan åren 2008–2023 har andelen elever som druckit alkohol ha minskat i alla årskurser, med störst minskning bland elever i årskurs 2 på gymnasiet, enligt Liv & hälsa ung 2023.

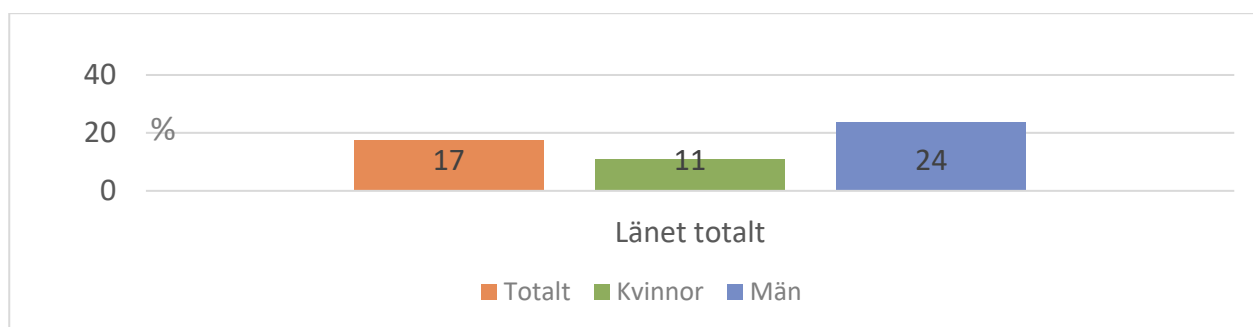
Cannabisanvändning bland vuxna, Liv & hälsa 2022

Ungefär en av tio av Sörmlands vuxna, 18 år och äldre, har använt cannabis någon gång under sitt liv. Vanligast är det bland unga män, 24 procent, och minst vanligt bland personer som är 85 år eller äldre, mindre än en procent.

Tobaksanvändning bland vuxna, Liv & hälsa 2022

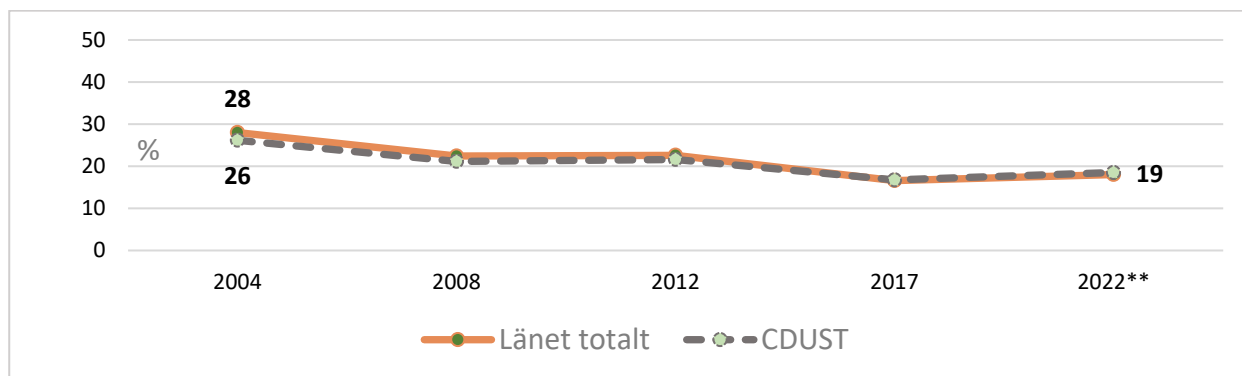
Indikatorn visar andel personer, 18 år och äldre i Sörmland, som använde tobak dagligen (snus, vitt snus, cigaretter) 2022. I Sörmland använde fler män än kvinnor tobak dagligen.

Tobaksanvändning bland vuxna, förändring över tid

Andel¹² vuxna, 18–84 år, som använder tobak (snus, vitt snus, cigaretter) dagligen har totalt sett minskat mellan åren 2004–2022, med 9 procentenheter i Sörmland och 7 procentenheter i CDUST.

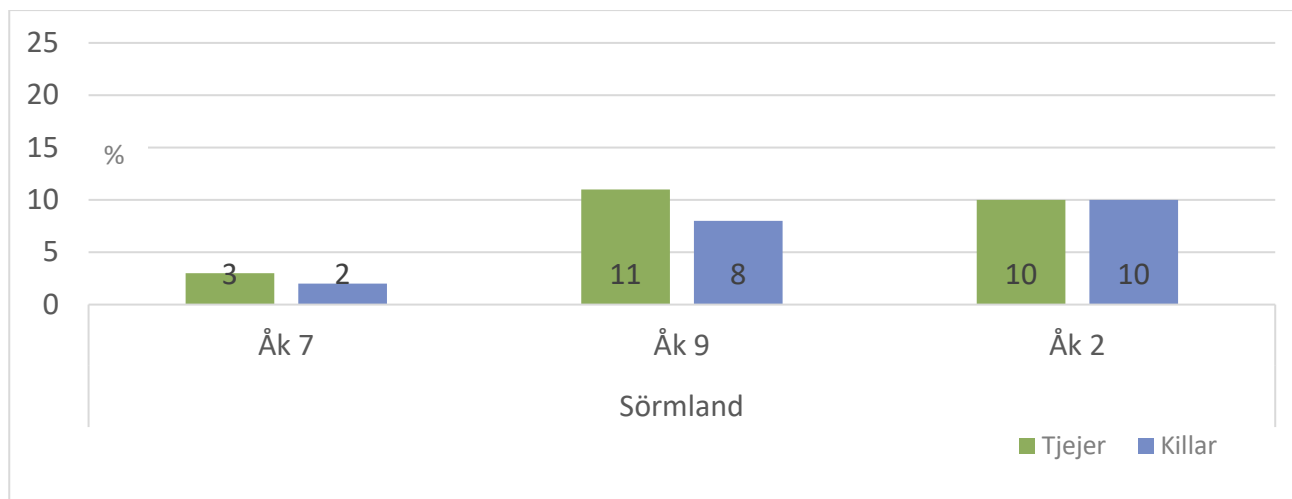
Notera att frågor och svarsalternativ har ändrats genom åren, men det har alltid funnits möjlighet att svara att man snusar dagligen. Från 2022 ingår även så kallat tobaksfritt snus, eller nikotinpåsar, som lanserades i dagligvaruhandeln mellan undersökningarna 2017 och 2022.

¹² Åldersstandardiserade uppgifter, uppdelat på område

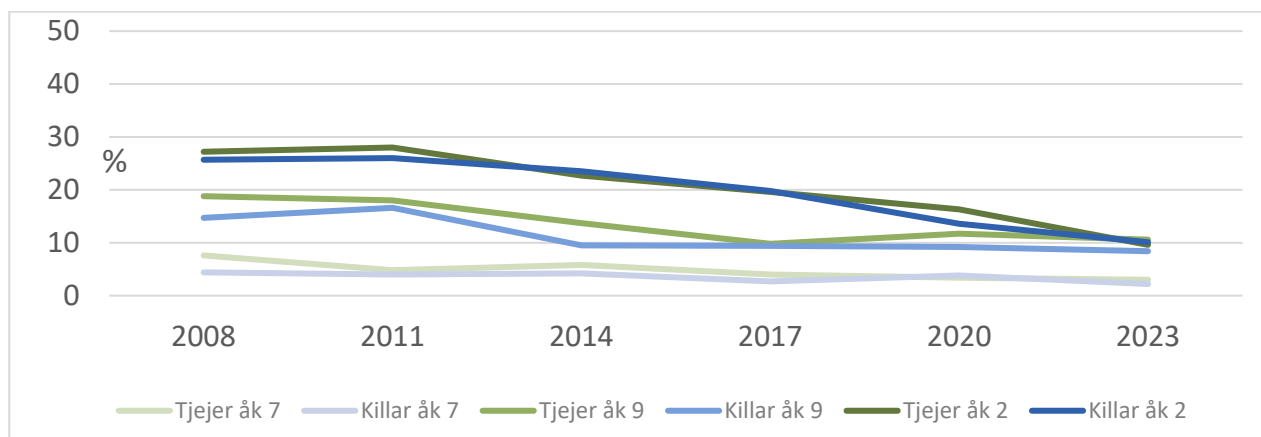
Andel unga som röker cigaretter, Liv & hälsa ung 2023

Indikatorn visar andel elever i årkurs 7, 9 och 2 på gymnasiet som röker cigaretter dagligen eller ibland för 2023. Omkring 8 procent av tjejerna och 7 procent av killarna rökte cigaretter dagligen eller ibland år 2023. Andelen var lägst i årskurs 7.

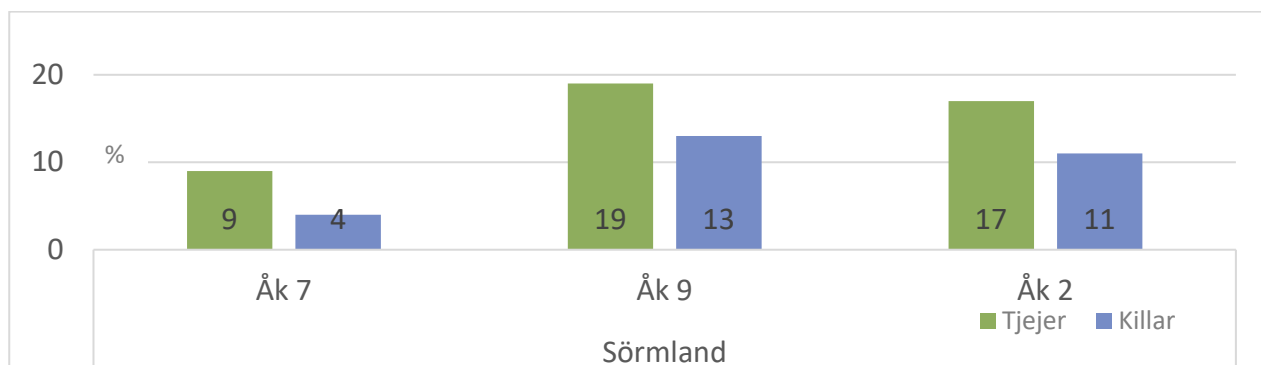
Andel unga som röker cigaretter, förändring över tid 2008–2023

Andel elever som röker cigaretter har minskat över tid. År 2023 uppgav totalt 7 procent av eleverna att de röker cigaretter dagligen eller ibland. Det är en minskning med 9 procentenheter sedan 2008. Störst minskning ses bland tjejer i år 2 på gymnasiet.

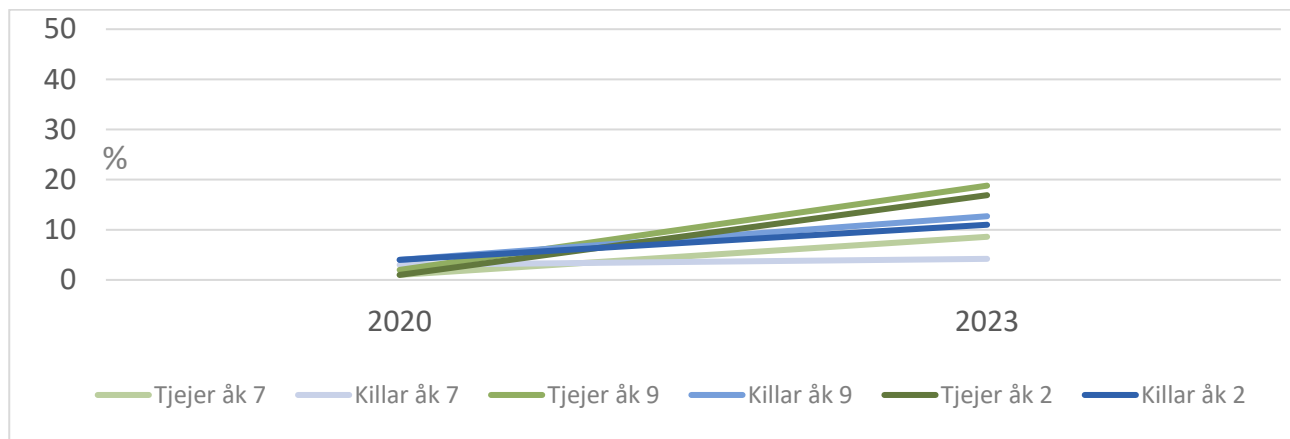
Andel unga som röker E-cigaretter, Liv & hälsa ung 2023

Skillnaden mellan könen är tydliga, oavsett årskurs använde en högre andel tjejer e-cigaretter dagligen eller ibland 2023. Bland tjejer i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet använde 19 respektive 17 procent e-cigaretter 2023. Motsvarande andelar för killar var 13 respektive 11 procent.

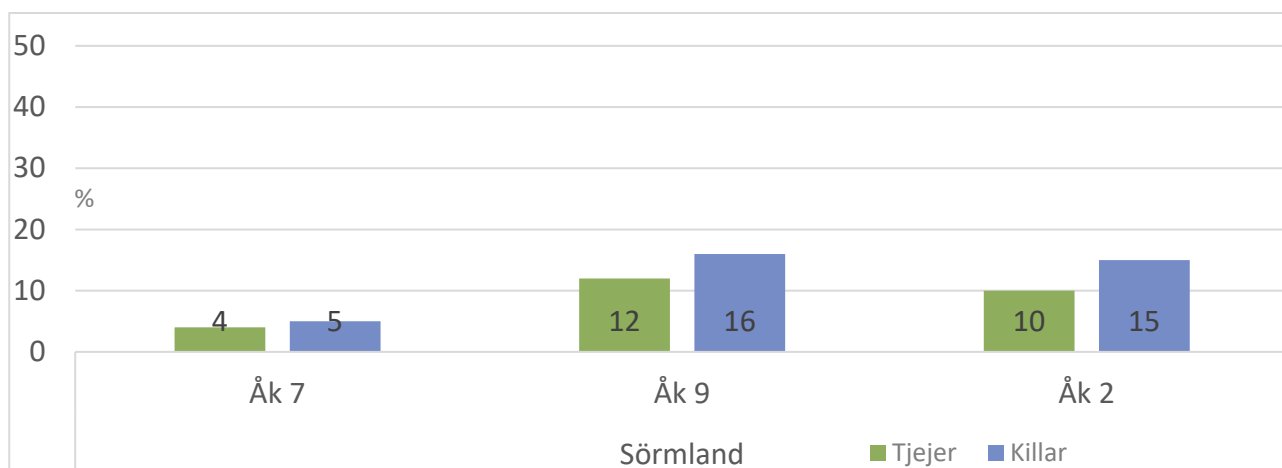
Andel unga som röker E-cigarett, förändring över tid 2020–2023

Mellan 2020 och 2023 har användningen av e-cigarett ökat bland unga.

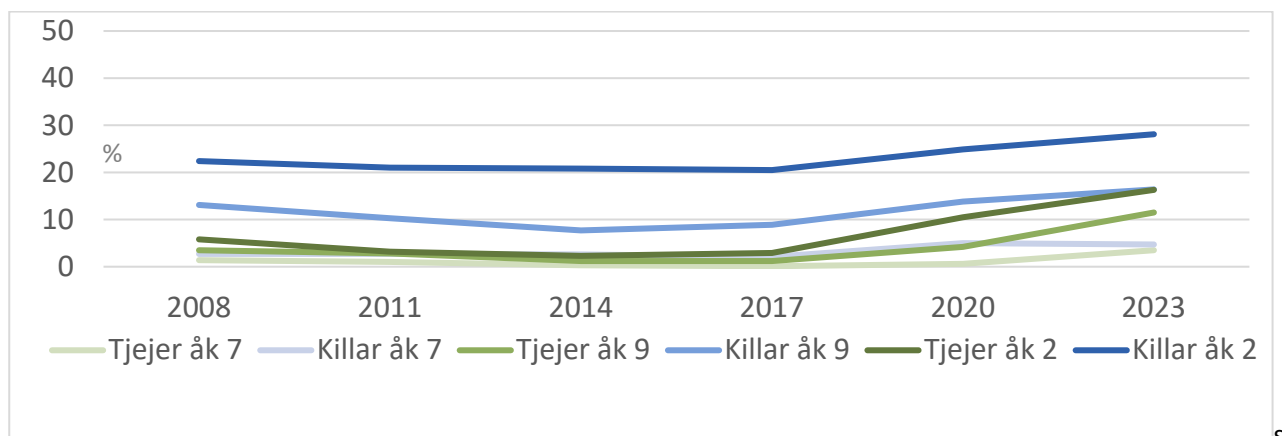
Användning av snus bland unga, Liv & hälsa ung 2023

Omkring 13 procent av eleverna snusade dagligen eller ibland 2023, en högre andel killar (16 %), jämfört med tjejer (10 %). Desto högre ålder desto större andel elever uppgav att de snusade.

Användning av snus bland unga, förändring över tid 2008–2023

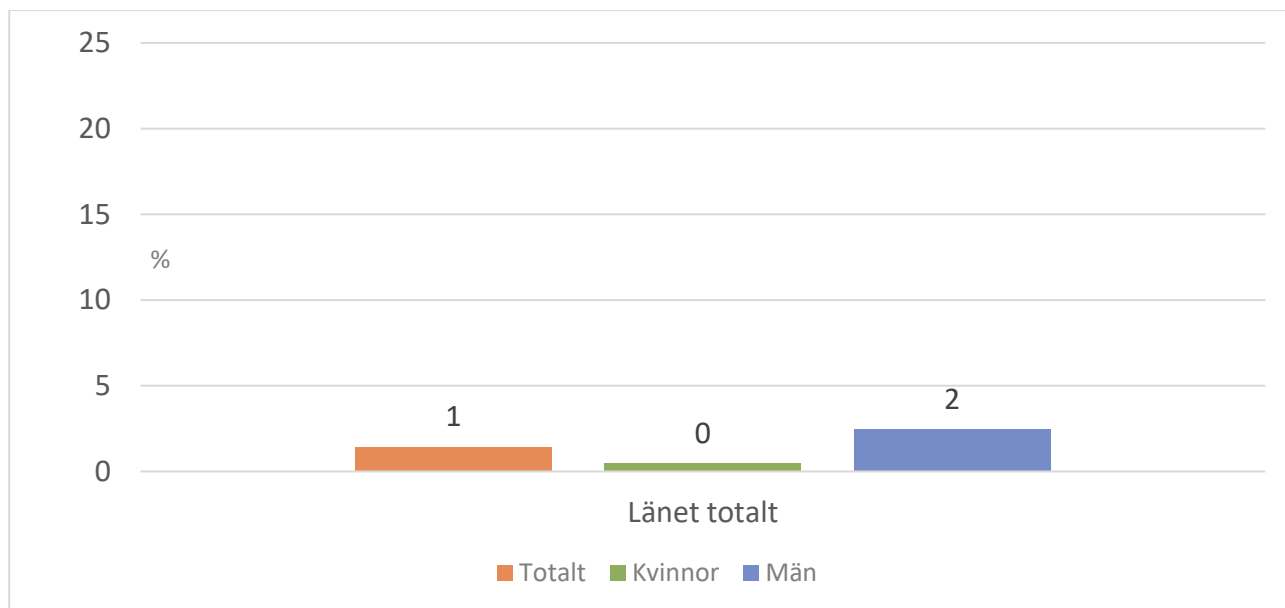
Utvecklingen över tid visar att fler barn och unga än någonsin snusar. År 2008 snusade 8 procent av eleverna dagligen eller ibland, år 2023 är motsvarande andel 13 procent. Ökningen ses för både tjejer och killar och i samtliga undersökta åldersgrupper.

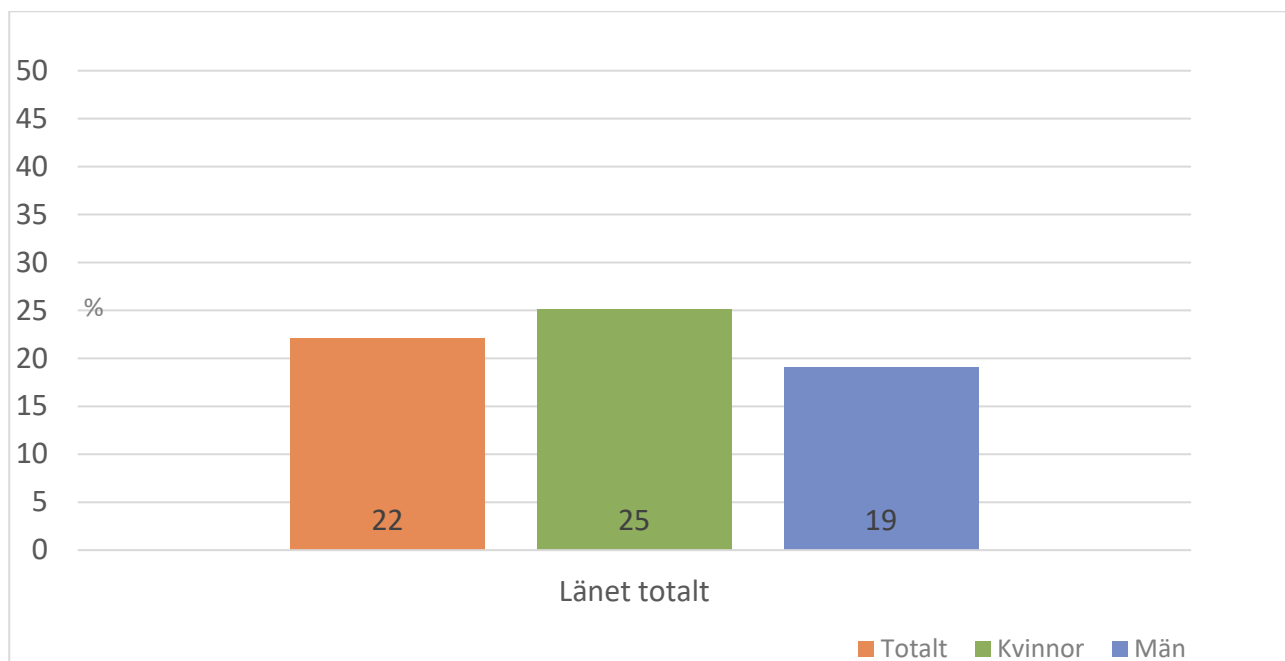
Spel bland vuxna 18 år och äldre, Liv & Hälsa 2022

Totalt är det 1 procent av Sörmlands vuxna, 18 år och äldre, som under de senaste tolv månaderna (2022) spelade för mer pengar än vad de anser sig ha råd att förlora. De undersökta spelformerna är trisslott, bingo, kasinospel, tips, spel på hästar eller liknande och spel om pengar över internet, till exempel poker.

Ofrivillig ensamhet bland vuxna, Liv & Hälsa 2022

Av vuxna personer 18 år och äldre i Sörmland besvarades fler kvinnor än män, och totalt 2 av 10 av ensamhet och isolering 2022.

Sammanfattning:

Ett av de tre målområdena inom Nära vård, *God hälsa vård och omsorg* följs upp med resultatindikatorer för att utvärdera situationen i Sörmland. Fyra olika källor används för att bedöma läget i länet: *Liv & hälsa*, *Liv hälsa ung*, *BHVQ* samt *Patientregistret från Socialstyrelsen*.

Indikatorn för självskattad hälsa visar att det allmänna hälsotillståndet totalt har fortsatt att vara stabilt bland vuxna över tid. Å andra sidan har det sjunkit markant bland unga, särskilt tjejer, enligt årens undersökningar.

Utvecklingen av övervikt och fetma visar en negativ trend både bland vuxna och unga i länet. Dessutom framkommer det en könsskillnad där fler män och killar lider av detta än kvinnor och tjejer.

Tobaksanvändning och alkoholkonsumtion har minskat över tid både bland vuxna och unga i Sörmland. Där emot har ett nytt slags tobaksfritt snus, nämligen vitt snus, som dock innehåller nikotinämnen, blivit populärt bland vuxna i yngre åldersgruppen och unga. Senaste undersökningensresultaten visar en ökning av användningen av denna produkt. Även användningen av e-cigarett bland unga har ökat sedan 2020.

När det kommer till vårdanvändning inom åldersgruppen 65 år och äldre, är både antalet vårdtillfällen på grund av fallskador och självdestruktivt beteende betydligt högre i Sörmland jämfört med riket. Detta bidrar förutom personligt lidande till en ökad belastning på sjukvården i Sörmland.